

Nr 283.

Av herr **Hedlund** i Östersund, *angående tillerkännande av rätt åt kommunal myndighet att bestämma om anordnande av förvärvsmässigt bedriven nöjesverksamhet inom kommunen.*

Efter tillkomsten av Kungl. Maj:ts kungörelse den 10 juni 1932 om att vad i § 13 orningsstadgan för rikets städer föreskrivet är i fråga om marknad, bal, lekstuga m. m. skall tillämpas jämväl beträffande dylika tillställningar på landsbygden, har bättre kontroll åstadkommits över det offentliga nöjeslivet på landsbygden. Det s. k. dansbaneeländet torde därmed i stort sett ställts på avskrivning. Den offentliga dansen kommer under ordnade och hyfsade former även i den mån folkparksrörelsen utvecklas.

Men det synes vara en brist i de gällande bestämmelserna på detta område, som lämnar för stort utrymme åt vissa former för offentliga nöjen, nämligen de ambulerande s. k. nöjesfälten, vilka mångenstädes på landsbygden hota att bli en plåga för den ordningsälskande befolkningen samtidigt som ett penningfördärv för den okritiska ungdomen. Dessa mindrevärdiga tingeltangel locka ungdomen — icke minst den halv vuxna — med sitt falska glitter, och den moraliska atmosfären kring dessa schabbiga »nöjesfält» är icke den bästa. Ofta uppstå fylleri och oordningar, och spritlangning och andra ljusskygga förehavanden florerar kring desamma.

I en del landsändar anordnas fortfarande smärre marknader eller s. k. likvidationsmöten, och smarta tivoliägare begagna varje sådan anledning att hasta till med sina smaklösa och tarvliga nöjesanordningar, i vilka penningödande spel gärna ingå. Den kommersiella betydelsen av slika möten är numera obetydlig — ja, i de flesta fall alldeles obefintlig — då kommunikationernas utveckling åstadkommit helt andra handelsförhållanden, men de florerar av tradition, och okritiska ungdomar frekventera dem i avsikt att söka fördriva »tråkigheten på landsbygden». Nykterhetsnämndernas länsammanslutning i Jämtland har nyligen ingått till K. B. i länet med en välmotiverad hemställan om förbud mot de numera meningslösa likvidationsmötena, som ofta föranleda spritlangning, fylleri och oordningar, och länets hushållningssällskap har efter inhämtade yttranden från hushållningskretsarna i resp. orter understrukit, att intet behov av deras fortsättning föreligger. Det synes emellertid tveksamt, om K. B. utan vidare kan utfärda ett dylikt förbud. En rimlig ordning vore att de kommunala myndigheterna — såsom hushållningskretsarna utvecklat — finge pröva i vad mån dessa marknadsmöten vidare behövde anordnas. Blev det beroende på dessa myndigheter kunde säkerligen förutses, att mötena snart komme att upphöra och

orterna därmed förskonas från ett nöjesliv, som alltmera uppfattas som en plåga. Som det nu är stå de kommunala myndigheterna maktlösa gentemot privata geschäftmakare, som samvetslöst vilja exploatera ungdomens nöjesbehov. En sniken markägare upplåter mot den kommunala opinionen plats åt tivoliägaren, och så sättes »marknaden» i gång; genom annonser lockas ungdomen till från vitt skilda håll.

På grund av de moraliska vådor, som äro förknippade med denna ordning, bör en sådan ändring i gällande föreskrifter ske, att de kommunala myndigheterna tillförsäkras vetorätt med avseende på etablerandet av omnämnda s. k. marknader och dithörande s. k. nöjesfält.

Med denna motivering hemställes,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville anhålla om sådan ändring i gällande bestämmelser, att åt kommunal myndighet tillerkännes rätt att bestämma, huruvida s. k. likvidationsmöten samt förvärvsmässigt bedriven nöjesverksamhet, såsom tivoli eller s. k. nöjesfält etc., få anordnas inom kommunen.

Stockholm den 20 januari 1936.

Verner Hedlund,
Östersund.

Bilaga.

Avskrift.

Till Länsstyrelsen i Jämtlands län.

Styrelsen för Nykterhetsnämndernas Sammanslutning i Jämtlands län får härmed, under hänvisning till efterföljande, vördsamt anhålla att länsstyrelsen skyndsammast möjligt måtte utfärda förbud för anordnandet av s. k. likvidationsmöten eller marknader, vilka ännu, trots att behov av dylika sammankomster icke föreligger, anordnas på ett flertal platser inom länet.

Vi äro fullständigt införstådda därmed att vissa svårigheter kunna föreligga för myndigheterna att komma till rätta med och få ett slut på dessa fria möten, som anordnas under sken av att befrämja olika slag av köpen-skap, främst då handel med kreatur och hästar, men vi vilja ifrågasätta huruvida icke sammankomsterna i fråga tillhöra en tid som gått och sålunda realiter icke ha någon uppgift att fylla i vår på utmärkta kommunikationer så rikt utrustade tid.

Då marknaderna i Östersund numera besökas i endast ringa utsträckning, förefaller det som skulle behövet av den s. k. Borgmarknaden i Oviken, likvidationsmötena i Åsarna och Föllinge samt Flatamarknaden i Ström vara i allra högsta grad diskutabelt.

Styrelsen, som så ingående det varit möjligt sökt sätta sig in i den betydelse dessa marknader kunna ha för bygden och varuutbytet, anser sig böra konstatera att ur ren köpenskapssynpunkt äro dessa marknader helt värdelösa. Och de verkliga affärsmän och uppköpare, som söka sig dit, äro lätt räknade.

Däremot torde det utan risk av överdrift kunna fastslås, att detta slag av sammankomster visat sig ha en alldeles särskild förmåga att samla massor av löst folk från olika håll, langare, sprittörstiga individer och bråkmakare, som sätta i gång allt möjligt ofog och slagsmål, samt taskspelare, vilka å sina s. k. nöjesfält erbjuda de mest tarvliga attraktioner i nöjesväg.

Det nyss avslutade likvidationsmötet i Föllinge ger särdeles kraftiga belägg för vad vi ovan påtalat. Vi skola här icke ingå på frågan om vem eller vilka det är som denna gång och tidigare genom annonser och på annat sätt kallat till denna helt överflödiga sammankomst. Det kan för vårt vidkommande vara tillräckligt med en antydning därom, att det säkerligen icke varit några vidsyntare motiv, som varit vägledande, utan fastmer rent egoistiska sådana. Det synes oss emellertid gå väl långt om ett helt samhälle skall behöva underkasta sig följderna av en eller några enskilda personers tilltag, att på sätt som skett sammanföra massor av allsköns löst folk, utan att arrangörerna på något som helst sätt ansett sig skyldiga eller förpliktade till att tillse att god ordning komme att råda å den enligt vårt sätt att se privata och helt överflödiga s. k. likvidationstillställningen. Den saken överlät man åt en alltför fåtalig polismakt, som med bästa vilja i världen icke kunde göra sig gällande.

Se vi på vad marknaden hade att erbjuda, så dominerades den av ej mindre än tre s. k. nöjesfält, samtliga uppställda å gästgivaregårdens gårdsplan. Tillförseeln av kreatur och hästar var ytterst blygsam — oaktat detta skulle vara huvudsaken. Avsevärd pilsnerförsäljning å gästis. Vi hoppas livligt att herr gästgivaren kan stiga fram och på heder och samvete betyga att pilsner endast serverades till spisande gäster. Skulle han tilläventyrs ej vara i stånd att prestera en dylik försäkran, borde måhända ett ombyte av innehavaren tagas under övervägande.

Från allra säkraste källa hava vi erfarit, att fylleri och bråk fullständigt dominerade marknadsplatsen. En person blev överkörd av bil efter att under marknadsdagen i berusat tillstånd ha gått omkring och ofredat folk. En närvarande statspolis blev misshandlad av en fyllbult, som i statspolisens bil måste forslas till sitt hem. Han var fullständigt vild och hade förmodligen berusat sig av hembränt, jäst svagdricka eller pilsner. En broder till denne av sprit förvildade sälle försökte sig på en ovanligt ful fritagning. En person måste, berusad och galen, forslas till sitt hem i Munkflohögen. Landsfiskalen blev utsatt för misshandel. Mycket omdömesgilla personer ha förklarats att om i Föllinge funnits arrestlokal, så skulle den ha fått mottaga minst 25—30 överförfriskade individer marknadsdagen.

Då jäst svagdricka bevisligen förekommit som berusningsmedel, även vid detta tillfälle, anse vi oss böra sätta i fråga huruvida det ej är på tiden att även detta slags berusningsmedel blir bedömt efter samma straffbestämmelser som annan olaga tillverkning av spritdrycker.

I detta sammanhang kunna vi ej underlåta göra det påpekandet att de bötesstraff, som komma till tillämpning för fylleriförseelser, slagsmål, våld o. dyl. ej utmätas så att de verka tillräckligt avskräckande på det slags individer som gång efter annan få stå till svars för vad de låtit komma sig till last. Vi ha visst intet att erinra emot att humanitet visas, men det synes oss som bör sådan komma till uttryck mot den lojala och skötsamma delen av befolkningen på det sättet att fridstörare och våldsmän, vilka mången-

städes äro en plåga för befolkningen, bli så eftertryckligt näpsta att de be-
tagas lusten att fortsätta med sina fyllerislagsmål och våldsbravader.

Vår förteckning över den senaste tidens våldsdåd mot personer, som ha
att svara för ordningen inom detta län, har följande utseende och vittnar till-
räckligt om den moral, som är tillfinnandes och som det enligt vår mening
gäller att kväsa innan den övergått till att bli en fullständig samhällsfara.
Förteckningen lyder som följer:

1. en knivskuren landsfiskal
2. » misshandlad polis
3. » » landsfiskal
4. » » statspolis
5. » » landsfiskal
6. » » fjärdingsman
7. » » ordningsvakt
8. » » fjärdingsman
9. » » polisman.

Allt under loppet av c:a 5 veckor. Till detta två ovanligt fula knivskär-
ningsdåd.

Hur många fredliga och oförvitliga personer, som under samma tid å all-
männa vägar, vid dansbanor, vid fester — för att nu ej tala om Föllingemark-
naden — som blivit ofredade och misshandlade känna vi ej, men antaga på
goda grunder att det är en avsevärt större siffra än den ovan angivna, som
uteslutande gäller personer, som åtnjuta polismans skydd och sålunda gå
relativt säkra.

Våldsdåd mot och misshandel av civila personer bli ytterst sällan föremål
för anmälan. Vårdsmännen öva på sina håll fullständig terror och man vå-
gar inte beivra övergreppen.

Under hänvisning till vad vi sålunda anfört anhålles att länsstyrelsen ut-
färdar förbud mot hållandet av ortsmarknader samt att länsstyrelsen där-
jämte måtte förstärka ordningsmyndigheterna att med all möjlig kraft
sätta i gång ett bekämpande av den slagsmåls- och våldsanda, som grundad
på spritbruket synes vara på väg att utveckla sig till ett allvarligt samhällsont.

Länsstyrelsen och övriga myndigheter böra i detta arbete kunna beräkna
stöd och hjälp av varje välsinnad och om god ordning mån medborgare.
Östersund den 10 oktober 1935.

Nyκτηrhetsnämndernas sammanslutning i Jämtlands län.

Carl Åström.

Sigurd Holm.

Avskrift.

Allmän kungörelse.

Ser. A N:o 62.

Uppläses två gånger uti socknekyrkorna.

Med anledning deraf, att de s. k. liquidationsmöten, hvilka af enskilda
handlande plåga utlysas att hållas å skiljda trakter inom länet, urartat till
och numera hufvudsakligen åsyftade varuafsättning och sålunda på sidan om
lag kommit att träda i stället för indragna marknader, men dylika möten icke

medförde någon nämnvärd fördel för ortens innevånare samt derjemte visat sig föranleda till lönkrögeri och oordningar af flera slag, hade Konungens Befallningshafvande jemlikt allmän kungörelse den 17 Februari 1887 stadgat, att, med undantag af handlande eller fabriksidkare, boende på platsen, en hvar, som vid dylikt tillfälle å den anvisade platsen eller i grannskapet deraf idkade försäljning af eller ens till salu utstälde andra varor än kreatur och alster af ortens jordbruk, ladugårdsskötsel och hemslöjd, eller, som der anordnade lindansning, akrobatiska öfningar, förevisning af panorama och djur m. m. dylikt, och som icke efter derom erhållen tillsägelse af kronobetjent eller vederbörande kommunalnämnds ordförande eller vice ordförande, genast aflägsnade de utställda varorna eller instälde sådan föreställning, som ofvan omförmäles, skulle vara förfallen till vite av 25 kronor.

Erfarenheten har emellertid redan visat, dels att det stadgade vitet ej varit tillräckligt att medföra efterlefnad af förbudet, dels ock att försök gjorts till kringgående deraf; och vill i anledning häraf Konungens Befallningshafvande ej mindre för öfverträdelse af förbudet stadga ett förhöjdt vite af 100 kronor, än äfven föreskrifva, att den handelsrätt, som förbehållits handlande och fabriksidkare boende å orten, der liqvitationsmöte hålles, endast afser utövande av sådan handel, som af dem för egen räkning äfven å andra tider idkas, och således icke försäljning för andras räkning af dessas för tillfället lemnade varor, eller af personer, som, äfven efter förutgången behörig anmälan om handels idkande i orten, allenast för tillfället der öppnar sådan. Östersund i Landskansliet den 7 Juni 1889.

John Ericson.

P. G. Rissler.

Rätt avskrivet, betygas. Östersund i landskansliet den 24 oktober 1935. På tjänstens vägnar: Erland Montell.

Resolution.

Överlämnas till Jämtlands läns Hushållningssällskaps förvaltningsutskott, som har att med remisshandlingarnas återställande hit inkomma med yttrande i ärendet.

Östersund i landskansliet den 24 oktober 1935.

På tjänstens vägnar:

Erland Montell.

Avskrift.

Till Jämtlands läns Hushållningssällskap, Östersund.

I anledning av begärt yttrande, över en från Nykterhetsnämndernas sammanslutning till länsstyrelsen i Jämtlands län ställd skrivelse angående förbud att anordna marknader, får Ovikens Hushållningskrets härmed avge följande uttalande. Kretsens styrelse, anser sig enbart ha att lämna ett uttalande, angående den här inom kommunen årligen förekommande Borgmarknaden.

Som motiv för några större affärer, med hästar och kreatur, samt andra lantbruksprodukter, har likvitationsmötets anordnande numera ringa eller ingen betydelse.

Evad det gäller fylleri och bråk, samt tillhandahållande av s. k. hembränt, har glädjande nog konstaterats, att sådant under de sista åren, så gott som fullständigt försvunnit.

Skulle nykterhetsnämndernas sammanslutnings skrivelse, ha till syftemål, att så fort något bråk uppstår, vid en dans, fest eller dylik folksamling, oförtövat yrka på förbud, anse vi en sådan åtgärd skapa konsekvenser, som vi av erfarenhet sett, endast åstadkomma lagöverträdelser och ett utmanande av den fria folkviljan.

De flesta inom Ovikens kommun, torde nog inte sörja över Borgmarknadens slopande, men ifrågasättes dock, om inte en sådan angelägenhet borde få avgöras av dess befolkning genom sin fullmäktigeinstitution. Oviken den 5 november 1935.

Sven Gustav Gärdvall, Orrgården.

Oskar Svensson, Bölåsen.

A. Ericsson, Fastgården.

Rätt avskrivet, betygar: *P. S. Hedlund.*

Avskrift.

Till Jämtlands läns Hushållningssällskap.

Med anledning av Eder anmodan att avgiva yttrande över Nykterhetsnämndernas sammanslutnings skrivelse till länsstyrelsen rörande bland annat likvidationsmötena i Åsarne får Åsarnas kretsstyrelse härmed meddela följande.

Här i Åsarne har detta möte de sista åren anordnats endast en gång varje år under våren, och den enda köpenskap, som förekommit, har varit hästaffärer.

Inom skogssocknarna i södra Jämtland och i synnerhet inom Härjedalen är en vanlig företeelse, att skogsarbetare och lägenhetsägare på höstarna köpa hästar enbart för vinterns skogsavverkningar. På våren efter avslutad avverkning försäljas dessa hästar för att överföras till mera jordbruksbetonade bygder. Till mötena i Åsarne hava en hel del dylika hästägare infunnit sig och därunder försålt sina hästar till hästköpare både från länet och från angränsande landskap. För ortsbefolkningen är det naturligtvis betydligt förmånligare att få göra dessa affärer i hemorten än att göra en tidsödande och dyrbar resa till Östersund. Och de här avhållna mötena hava nog i någon mån underlättat dessa affärer för befolkningen i dessa trakter.

För dessa möten är Åsarne onekligen en mycket lämplig plats, ity att här sammanlöpa vägar från olika delar av både Härjedalen och södra Jämtland. Ehuru vi personligen helst såge att dessa marknadsmöten försvunno, blir man dock inför dessa faktiska förhållanden tveksam om det kan vara lämpligt att förbjuda dem. En annan sak är om det går.

Ett förbud torde med säkerhet kringgås.

Med de sorgliga företeelser, som bruka åtfölja dessa marknader och som påtalas i Nykterhetsnämndernas skrivelse, hava vi även här gjort bekantskap med, dock icke på långa vägar av så svår beskaffenhet, som de synas hava varit å andra orter. Det enda inom kommunen förekommande pilsnerförsäljningsstället, Åsarne hotell, skötes numera fullt mönstergillt och någon olaga pilsnerförsäljning torde numera icke förekomma. Langares och bråk-

makares olagliga framfarter tro vi böra kunna stävjas genom något ökad polismakt vid dessa tillfällen.

För oss äro de kringresande sällskapen med tivoli och s. k. nöjesfält de sorgligaste företeelserna och svårast att komma till rätta med. Kommunalstämman har enhälligt uttalat sig för, att dessa kringresande sällskap med sina tarvliga nöjen och spelanordningar av olika slag böra förbjudas. I dessa strävanden har Bergs El. bolag lämnat hjälp genom att icke distribuera elektrisk ström varken till lyse eller kraft till dessa sällskap. Men hittills hava dessa bemödanden krönts med ringa framgång. Inom kommunen finnas nämligen illojala personer, som upplåta plats åt dem, och kraftkällor för drivande av sina karuseller och dylikt medföra de själva.

Kunde vi i detta fall erhålla hjälp från myndigheterna, voro vi mycket tacksamma.

Åsarna den 11 november 1935.

Olof Jönsson.

Johann Fladvad.

A. J. Olsson.

Rätt avskrivet betygar: P. S. Hedlund.

Avskrift.

Till Hushållningssällskapet, Östersund.

Efter anmodan av Hushållningssällskapet få undertecknade avge utlåtande över en till länsstyrelsen från nykterhetsnämndernas sammanslutning gjord framställning angående marknader och likvidationsmöten.

Vårt utlåtande torde i huvudsak få koncentrera sig kring den så kallade Föllingemarknaden (likvidationsmöte i Föllinge).

Under forna tider hade detta möte otvivelaktigt haft en viss betydelse för jordbrukarebefolkningen vid avyttrande av kreatur och lantmannaprodukter i övrigt. Men under de senaste åren har denna betydelse i avyttringshänseende helt försvunnit på grund av ändrade och förbättrade kommunikationsförhållanden med dagliga bussförbindelser med Östersund. Dessutom har jordbrukarnas organisationer i mejeriföreningar och slaktdjursföreningen gjort dessa marknadsmöten helt obehövlige.

Det oaktat har det på initiativ från visst enskilt håll, vid sidan om den stora allmänhetens önskan och behov, kungjorts om likvidationsmöten i Föllinge, vilka förorsakat att en hel mängd nöjesanordnare samlats, med tivoli och taskspeleri av sämsta sorten, baler med supliv, fylla och slagsmål.

Till dessa demoraliserande tillställningar, som kosta både tid och pengar drages ungdomen från de olika byarna i trakten och förhindras därigenom att skaffa sig den skolning och utbildning, som kan ge dem möjlighet att bli goda och nyttiga samhällsmedborgare.

På samma gång vi bekräfta riktigheten av sökandenas motivering och framställning till länsstyrelsen, vilja vi helt tillstyrka densamma.

Föllinge den 22 november 1935.

E. Wikander.

E. M. Eriksson.
Hushållskretsens styrelse.

Lars Andersson.

Rätt avskrivet, betygar: P. S. Hedlund.

Till länsstyrelsen i Jämtlands län.

Anmodad avgiva yttrande över en av »Nykterhetsnämndernas Sammanlutning i Jämtlands län» ingiven framställning om skyndsamt utfärdande av förbud för anordnande av s. k. likvidationsmöten eller marknader får Jämtlands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott vördsamt anföra följande.

Förvaltningsutskottet har vid sammanträde den 7 november beslutat föreslå terminer för marknads hållande år 1937 och därvid endast upptagit Östersund såsom plats för marknader. Förvaltningsutskottet beslöt även att för sin del förklara att övriga marknader ansågos helt obehövlige men att tillsvärdare marknaderna i Östersund böra bibehållas.

Förvaltningsutskottet har infordrat yttrande över nykterhetsnämndens framställning från hushållningskretsarnas styrelser och bifogas avskrifter från Föllinge, Ovikens och Åsarnas kretsavdelningar.

Östersund den 11 december 1935.

För Jämtlands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott:

A. Mattsson.

P. S. Hedlund.